

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Gelen Kâğıtlar Listesi'nde yayımlanan 1160826 evrak numaralı "Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyinin Kurulmasına İlişkin Nahçıvan Anlaşmasında Değişiklik Yapılmasına Dair Protokol"ün onaylanmasının uygun bulunduğuna dair kanun teklifi ve gerekçesi ekte sunulmuştur.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Mustafa ŞENTOP
Tekirdağ Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon	Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor
Esas Komisyon	Dışişleri
Tarih:	27 Ocak 2023
	Esas No: 2/4909

TBMM KANUNLAR ve KARARLAR BŞK.LİGİ
27 Ocak 2023
Numara:

TBMM GENEL MÜDÜR
27 Ocak 2023
No : 1161270

**TÜRK DİLİ KONUŞAN ÜLKELER İŞBİRLİĞİ KONSEYİNİN KURULMASINA
İLİŞKİN NAHÇIVAN ANLAŞMASINDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR
PROTOKOLÜN ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN
TEKLİFİ**

MADDE 1- (1) 11 Kasım 2022 tarihinde Semerkant'ta imzalanan "Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyinin Kurulmasına İlişkin Nahçıvan Anlaşmasında Değişiklik Yapılmasına Dair Protokol"ün onaylanması uygun bulunmuştur.

MADDE 2- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

T.C. CUMHURBAŞKANLIĞI

Sayı : Z-90666677-599-134195
Konu : Protokol

26 Ocak 2023

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

11 Kasım 2022 tarihinde Semerkant'ta imzalanan "Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyinin Kurulmasına İlişkin Nahçıvan Anlaşmasında Değişiklik Yapılmasına Dair Protokol"ü Anayasanın 90 ıncı maddesi gereğince onaylanması uygun bulunmak üzere ilişikte bilgilerinize sunarım.

Recep Tayyip ERDOĞAN
Cumhurbaşkanı

Ek:

- 1- Protokol (Türkçe, Azerice, Kazakça, Kırgızca, Özbekçe, İngilizce)
- 2- Genel Gerekçe

T B M M KANUNLAR ve KARARLAR BSK.LİĞİ
2 6 Ocak 2023
Numara:

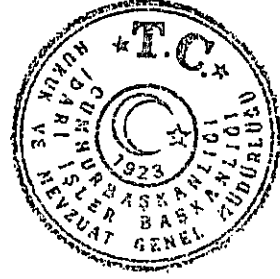
T B M M GENEL EVRAK
2 6 Ocak 2023
No: 1160826

GENEL GEREKÇE

3/10/2009 tarihinde imzalanan ve 9/6/2010 tarihli ve 5989 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyinin Kurulmasına Dair Nahçıvan Anlaşması 13/7/2010 tarihli ve 2010/700 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanmıştır.

12/11/2021 tarihinde İstanbul'da düzenlenen Devlet Başkanları Zirvesinde, Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyinin adının Türk Devletleri Teşkilatı olarak değiştirilmesi kararlaştırılmıştır.

11/11/2022 tarihinde Semerkant'ta düzenlenen Türk Devletleri Teşkilatı Zirvesinde imzalanan Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyinin Kurulmasına İlişkin Nahçıvan Anlaşmasında Değişiklik Yapılmasına Dair Protokol ile Türk Konseyinin Türk Devletleri Teşkilatına dönüşmesi sürecinde hukuki altyapı tamamlanmış olacaktır.

**TÜRK DİLİ KONUŞAN ÜLKELER İŞBİRLİĞİ KONSEYİ'NİN KURULMASINA
İLİŞKİN NAHÇIVAN ANLAŞMASI'NDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR
PROTOKOL**

Bundan böyle "Taraflar" olarak anılacak olan Azerbaycan Cumhuriyeti, Kazakistan Cumhuriyeti, Kırgız Cumhuriyeti, Türkiye Cumhuriyeti ve Özbekistan Cumhuriyeti,

3 Ekim 2009 tarihinde Nahçıvan'da yapılan Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi'nin kurulmasına ilişkin, bundan böyle "Anlaşma" olarak anılacak olan Nahçıvan Anlaşması'nın 21. Maddesine atıfta bulunarak,

Türk Devletlerinin son yıllarda kaydettiği önemli siyasi ve sosyo-ekonomik ilerlemenin altını çizerek,

Anlaşma çerçevesinde geniş kapsamlı ve çok taraflı işbirliğinin daha da derinleştirilmesi için Türk Dünyasındaki ilişkilerin gelişimini ve Türk Devletlerinin ortak iradesini vurgulayarak,

Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi'nin kuruluşundan bu yana kaydettiği olağanüstü başarıları ve elde ettiği kurumsal gelişmeyi takdir ederek ve Teşkilatın Türk Dünyasında ve uluslararası alanda iş birliğine dayalı ve koordineli hareket etmedeki rolünü daha da geliştirmeye yönelik taahhüdün altını çizerek,

Devlet Başkanları Konseyi'nin "Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi" isminin "Türk Devletleri Teşkilatı" olarak değiştirilmesine ilişkin 12 Kasım 2021 tarihli Kararını dikkate alarak,

aşağıdaki hususlarda mutabık kalmışlardır:

Madde 1

Anlaşmanın adı aşağıdaki gibidir:

"Türk Devletleri Teşkilatı'nın Kurulmasına İlişkin Nahçıvan Anlaşması"

Madde 2

Anlaşmanın birinci maddesi aşağıdaki gibidir:

"Türk Devletleri Teşkilatı"

Taraflar, "Türk Devletleri Teşkilatı" adında (bundan böyle "TDT" olarak anılacaktır) uluslararası bir teşkilat kurarlar."

Madde 3

Anlaşma metninin tamamında “TDİK” kısaltması “TDT” kısaltması ile değiştirilir.

Madde 4

Anlaşma metninin tamamında yer alan “Türk Dili Konuşan Ülkeler” ifadesi “Türk Devletleri” ifadesiyle değiştirilir.

Madde 5

Anlaşmanın 4. Maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilir:

“TDT'nin ilgili ve bağlı kuruluşları

Türk Devletleri Parlamenter Asamblesi (TÜRKPA), TDT'nin ilgili kuruluşu olarak, Türk Devletleri Parlamentoları arasındaki iş birliğini artırmak amacıyla 21 Kasım 2008 tarihli İstanbul Anlaşması uyarınca faaliyet gösterir.

TDT ile ilgili kuruluş olarak TÜRKSOY ve TDT'ye bağlı kuruluşlar olarak Türk Akademisi ve Türk Kültür ve Miras Vakfı; yetkileri dâhilinde kültür, bilim ve eğitim alanlarında iş birliğini, Türk Dünyasının ortak değerlerini yaymayı ve sevdirmeyi, Türk kültürü ve mirasını korumayı ve tanıtmayı sürdürürler.

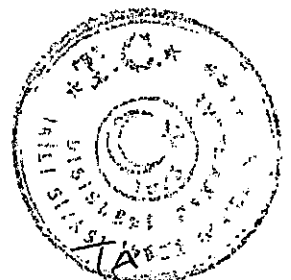
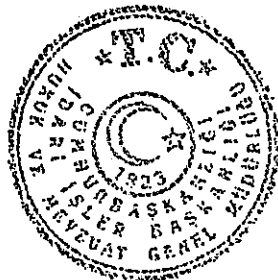
Taraflar, işbu Anlaşma'nın görev ve amaçlarının yerine getirilmesi için başka kurum ve kuruluşlar kurabilirler.”

Madde 6

Anlaşmanın 5. Maddesinin üçüncü fıkrasında ve 6. Maddesinin dördüncü fıkrasında “Olağanüstü” ifadesinden sonra “ve Gayriresmî” ifadesi eklenir ve “toplantı” kelimesi “toplantılar” olarak değiştirilir.

Madde 7

Anlaşmanın 7. Maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “DİBK tarafından kabul ve DBK tarafından onay” ifadesi “DİBK tarafından onay ve DBK tarafından kabul” ifadesi ile değiştirilir.

Madde 8

Anlaşmanın 8. Maddesi aşağıdaki gibidir:

“Başkanlık

Olağan DBK toplantısına ev sahipliği yapan Taraf, bir sonraki olağan DBK toplantısına kadar TDT’ye Başkanlık eder.”

Madde 9

Anlaşmanın 9. Maddesinin ikinci fıkrasında geçen “kabul edilen (tasdiklenen)” ifadesi “onaylanan” ifadesi ile değiştirilir.

Madde 10

Anlaşmanın 16. Maddesi aşağıdaki gibidir:

“Gözlemciler ve Ortaklar

TDT bünyesindeki gözlemci ve ortak statüleri, devletlere, uluslararası teşkilatlara ve diğer teşekküllere verilebilir.

Bu tür statülerin verilmesine ilişkin düzen ve usul, TDT Usul Kuralları uyarınca belirlenir.”

Madde 11

Anlaşmanın 18. Maddesinde yer alan “DİBK tarafından kabul edilmiştir ve DBK tarafından onaylanmıştır” ifadesi “DİBK tarafından onaylanmıştır ve DBK tarafından kabul edilmiştir” ifadesi ile değiştirilir.

Madde 12

Anlaşmanın 22. Maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “üçüncü” ifadesi “son” ifadesi ile değiştirilir.

Madde 13

1. İşbu Protokol, Anlaşmanın ayrılmaz bir parçasıdır.

2. İşbu Protokol, yürürlüğe girmesi için gerekli iç usullerin tamamlandığına ilişkin Depozitör tarafından son yazılı bildirimin alınmasından sonraki otuzuncu günde yürürlüğe girer.

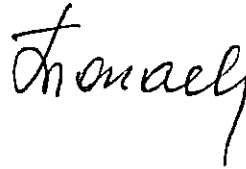
3. İşbu Protokolün Depozitörü, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığıdır. İşbu Protokolün asıl nüshası, her bir imzacıya onaylı birer nüsha gönderecek olan Depozitör tarafından saklanır.

İşbu Protokol, Semerkant'ta 11 Kasım 2022 tarihinde Azerbaycanca, Kazakça, Kırgızca, Türkçe, Özbekçe ve İngilizce dillerinin her birinden birer asıl nüsha halinde ve tüm metinler eşit derecede geçerli olmak üzere imzalanmıştır. İşbu Protokol metinleri arasında uyumsuzluk olması halinde, Taraflar İngilizce nüshayı esas alır.

Azerbaycan Cumhuriyeti adına

Kazakistan Cumhuriyeti adına

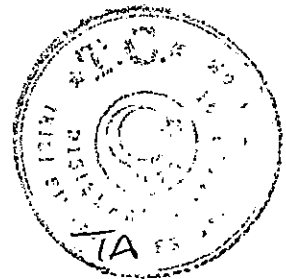
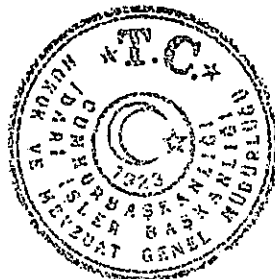
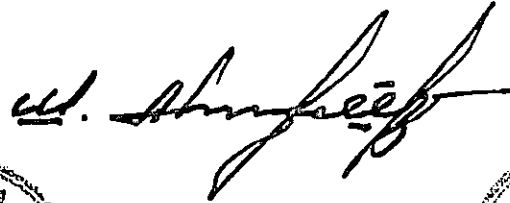
Kırgız Cumhuriyeti adına

Türkiye Cumhuriyeti adına

Özbekistan Cumhuriyeti adına

**TÜRKDİLLİ DÖVLƏTLƏRİN ƏMƏKDAŞLIQ ŞURASININ
YARADILMASI HAQQINDA
NAXÇIVAN SAZİŞİNƏ DƏYİŞİKLİKLƏR EDİLMƏSİNƏ DAİR
PROTOKOL**

Bundan sonra "Tərəflər" adlandırılacaq Azərbaycan Respublikası, Qazaxıstan Respublikası, Qırğız Respublikası, Türkiyə Respublikası və Özbəkistan Respublikası,

bundan sonra "Saziş" adlandırılacaq 3 oktyabr 2009-cu ildə Naxçıvanda imzalanmış Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının yaradılması haqqında Naxçıvan Sazişinin 21-ci maddəsinə istinad edərək,

son onilliklər ərzində Türk dövlətlərinin əldə etdiyi mühüm siyasi və sosial-iqtisadi inkişafı vurğulayaraq,

Türk dünyasındakı münasibətlərin təkamülünü və Türk dövlətlərinin Sazişə əsasən əhatəli çoxtərəfli əməkdaşlığı daha da dərinləşdirmək barədə ümumi iradələrini vurğulayaraq,

Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının yaradılmasından etibarən əldə etdiyi mühüm nailiyyətləri və institusional inkişafını təqdir edərək və Türk dünyasında və beynəlxalq arenada əməkdaşlıq və əlaqələndirilmiş fəaliyyətin təmin olunmasında təşkilatın rolunun daha da genişləndirilməsinə bağlılıqlarını vurğulayaraq,

Dövlət Başçıları Şurasının "Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurası"nın adının "Türk Dövlətləri Təşkilatı"na dəyişilməsi barədə 12 noyabr 2021-ci il tarixli Qərarını nəzərə alaraq,

aşağıdakılar barədə razılığa gəldilər:

Maddə 1

Sazişin adı aşağıdakı redaksiyada verilsin:

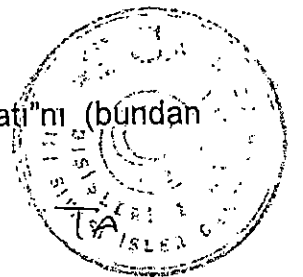
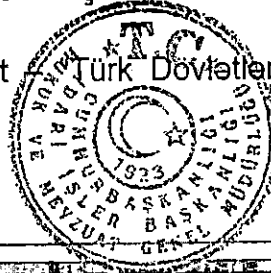
"Türk Dövlətləri Təşkilatının yaradılması haqqında Naxçıvan Sazişi".

Maddə 2

Sazişin 1-ci maddəsi aşağıdakı redaksiyada verilsin:

"Türk Dövlətləri Təşkilatı

Bununla Tərəflər beynəlxalq təşkilat (bundan sonra "TDT" adlandırılacaqdır) yaradırlar".

Maddə 3

Sazişin bütün mətni boyu "TDƏŞ" ixtisarı "TDT" ixtisarı ilə əvəz edilsin.

Maddə 4

Sazişin bütün mətni boyu "türkdilli dövlətlər" sözləri "Türk dövlətləri" sözləri ilə əvəz edilsin.

Maddə 5

Sazişin 4-cü maddəsi dəyişdirilərək aşağıdakı redaksiyada verilsin:

"TDT-nin əlaqəli və bağlı təşkilatları

Türk Dövlətlərinin parlamentləri arasında əməkdaşlığın dərinləşdirilməsi məqsədilə TDT-nin əlaqəli təşkilatı kimi 21 noyabr 2008-ci il tarixli İstanbul Sazişinə uyğun olaraq Türk Dövlətlərinin Parlament Assambleyası (TÜRKPA) fəaliyyət göstərir.

TÜRKSOY TDT-nin əlaqəli, Türk Akademiyası və Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondu isə TDT-yə bağlı təşkilatlar kimi öz səlahiyyətləri çərçivəsində elm və təhsil sahəsində əməkdaşlığı, Türk dünyasının ümumi dəyərlərinin yayılması və tanınmasını, eləcə də Türk mədəniyyəti və irsinin qorunması və təşviqini həyata keçirir.

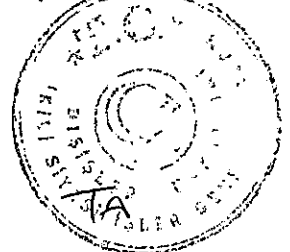
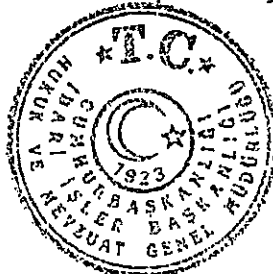
Tərəflər hazırkı Sazişin vəzifə və məqsədlərinin həyata keçirilməsi üçün digər təşkilatlar və təsisatlar yarada bilərlər".

Maddə 6

Sazişin 5-ci maddəsinin üçüncü bəndində və 6-cı maddəsinin dördüncü bəndində "növbədənənar" sözündən sonra "və qeyri-rəsmi" sözləri əlavə edilsin və "iclası" sözü "iclasları" sözü ilə əvəz edilsin.

Maddə 7

Sazişin 7-ci maddəsinin ikinci bəndində "XİNŞ tərəfindən qəbul və DBŞ tərəfindən təsdiq" sözləri "XİNŞ tərəfindən təsdiq və DBŞ tərəfindən qəbul" sözləri ilə əvəz edilsin.

Maddə 8

Sazişin 8-ci maddəsi aşağıdakı redaksiyada verilsin:

"Sədrlik

DBŞ-nin növbəti iclasını qəbul edən Tərəf DBŞ-nin sonrakı növbəti iclasınadək TDT-nin sədri olacaqdır".

Maddə 9

Sazişin 9-cu maddəsinin ikinci bəndində "təsdiq olunan (qəbul olunan)" sözləri "təsdiq olunan" sözləri ilə əvəz edilsin.

Maddə 10

Sazişin 16-cı maddəsi aşağıdakı redaksiyada verilsin:

"Müşahidəçilər və tərəfdaşlar

TDT yanında müşahidəçi və tərəfdaş statusu dövlətlərə, beynəlxalq təşkilatlara və digər qurumlara verilə bilər.

Belə statusların verilməsi qaydası və proseduru TDT-nin Prosedur Qaydaları ilə müəyyən edilir".

Maddə 11

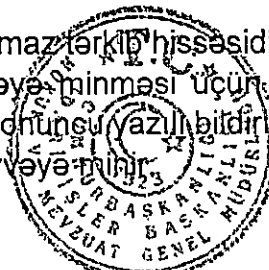
Sazişin 18-ci maddəsində "XİNŞ-də qəbul edilən və DBŞ-də təsdiqlənən" sözləri "XİNŞ tərəfindən təsdiq və DBŞ tərəfindən qəbul edilən" sözləri ilə əvəz edilsin.

Maddə 12

Sazişin 22-ci maddəsinin ikinci bəndində "üçüncü" sözü "sonuncu" sözü ilə əvəz edilsin.

Maddə 13

1. Hazırkı Protokol Sazişin ayrılmaz tərkib hissəsidir.
2. Hazırkı Protokol onun qüvvəyə minməsi üçün zəruri olan dövlətdaxili prosedurların yerinə yetirilməsi haqqında sonuncu yazılı bildirişin depozitari tərəfindən alındığı tarixdən sonrakı otuzuncu gün qüvvəyə minir.

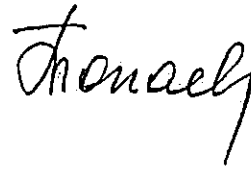
3. Hazırkı Protokolün depozitarisi Türkiyə Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyidir. Hazırkı Protokolün əsl nüsxəsi depozitaridə saxlanılacaqdır və depozitari hər imzalayan tərəfə təsdiq edilmiş surəti göndərəcəkdir.

11 noyabr 2022-ci ildə Səmərqənd şəhərində bir əsl nüsxədə, Azərbaycan, qazax, qırğız, türk, özbək və ingilis dillərində imzalanmışdır, bütün mətnlər eyni hüquqi qüvvəyə malikdir. Hazırkı Protokolun mətnləri arasında fərqliliklər olduqda Tərəflər ingilis dilindəki mətndən istifadə edəcəklər.

Azərbaycan Respublikası adından

Qazaxıstan Respublikası adından

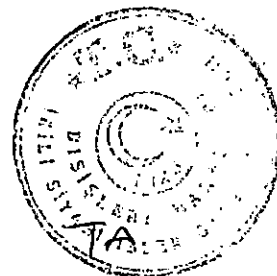
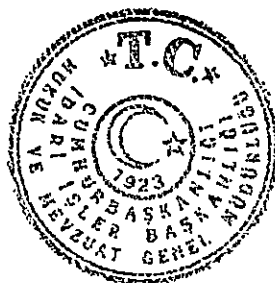
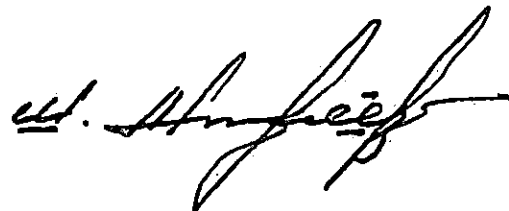

Qırğız Respublikası adından

Türkiyə Respublikası adından

Özbəkistan Respublikası adından

ТҮРКІТІЛДЕС МЕМЛЕКЕТТЕРДІҢ ЫНТЫМАҚТАСТЫҚ КЕҢЕСІН ҚҰРУ ТУРАЛЫ НАХЧЫВАН КЕЛІСІМІНЕ ӨЗГЕРІСТЕР ЕНГІЗУ ТУРАЛЫ ХАТТАМА

Бұдан әрі «Тараптар» деп аталатын Әзербайжан Республикасы, Қазақстан Республикасы, Қырғыз Республикасы, Түркия Республикасы және Өзбекстан Республикасы

бұдан әрі «Келісім» деп аталатын 2009 жылғы 3 қазанда Нахчыванда жасалған Түркітілдес мемлекеттердің ынтымақтастық кеңесін құру туралы Нахчыван келісімінің 21-бабына сүйене отырып,

соңғы онжылдықтарда түркі мемлекеттері қол жеткізген елеулі саяси және әлеуметтік-экономикалық прогресті атап көрсете отырып,

түркі әлеміндегі қатынастардың эволюциясын және түркі мемлекеттерінің Келісім шеңберінде жан-жақты ынтымақтастықты одан әрі тереңдетуге деген ортақ ерік-жігерін атап көрсете отырып,

Түркітілдес мемлекеттердің ынтымақтастық кеңесінің зор жетістіктерін және оның құрылған кезінен бастап институционалдық дамуын жоғары бағалай келіп, олардың түркі әлемінде және халықаралық форумдарда бірлескен және үйлестірілген іс-қимылдарды қамтамасыз етудегі ұйымның рөлін одан әрі арттыруға бейілділігін атап көрсете отырып,

Мемлекеттер басшылары кеңесінің 2021 жылғы 12 қарашадағы «Түркітілдес мемлекеттердің ынтымақтастық кеңесі» атауын «Түркі мемлекеттері ұйымы» деп өзгерту туралы шешімін назарға ала отырып,

төмендегілер туралы келісті:

1-бап

Келісімнің атауы мынадай редакцияда жазылсын:

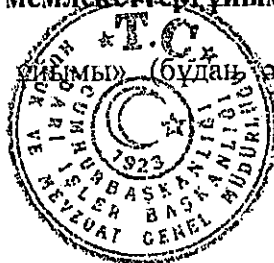
«Түркі мемлекеттері ұйымын құру туралы Нахчыван келісімі».

2-бап

Келісімнің 1-бабы мынадай редакцияда жазылсын:

«Түркі мемлекеттері ұйымы

Тараптар «Түркі мемлекеттері ұйымы» (бұдан әрі – ТМҰ) деп аталатын халықаралық ұйымды құрады.»

3-бап

Келісімнің бүкіл мәтіні бойынша «ТМЫК» деген аббревиатура «ТМҰ» деген аббревиатурамен ауыстырылсын.

4-бап

Келісімнің бүкіл мәтіні бойынша тиісті септіктердегі «түркітілдес мемлекеттер» деген сөздер «түркі мемлекеттері» деген сөздермен ауыстырылсын.

5-бап

Келісімнің 4-бабы мынадай редакцияда жазылсын:

«ТМҰ-ның сабақтас және үлестес ұйымдары

Түркі мемлекеттерінің Парламенттік ассамблеясы (ТүркПА) ТМҰ-мен сабақтас ұйым ретінде түркі мемлекеттерінің парламенттері арасындағы ынтымақтастықты тереңдету үшін 2008 жылғы 21 қарашадағы Ыстанбұл келісіміне сәйкес жұмыс істейді.

ТМҰ-ның сабақтас ұйымы ретінде ТҮРКСОЙ, сондай-ақ үлестес ұйымдары ретінде Түркі академиясы мен Түркі мәдениеті және мұрасы қоры өз мандаттары шеңберінде мәдени, ғылыми және білім ынтымақтастығы жөніндегі қызметті жүзеге асырады, түркі әлемінің ортақ құндылықтарын таратады және танымал етеді, сондай-ақ түркі мәдениеті мен мұрасын қорғайды және ілгерілетеді.

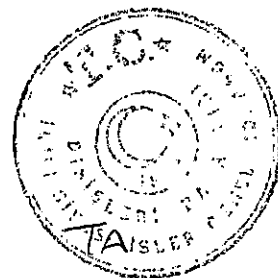
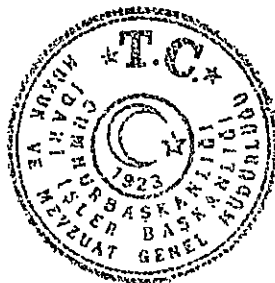
Тараптар осы Келісімінің міндеттері мен мақсаттарын іске асыру үшін басқа да ұйымдар мен мекемелер құра алады.»

6-бап

Келісімнің 5-бабының үшінші бөлігіндегі және 6-бабының төртінші бөлігіндегі «кезектен тыс» деген сөздерден кейін «және бейресми» деген сөздермен толықтырылсын және «отырысы» деген сөз «отырыстары» деген сөзбен ауыстырылсын.

7-бап

Келісімнің 7-бабының екінші бөлігіндегі «СІМК-нің қабылдауы және МБК-нің бекітуі» деген сөздер «СІМК-нің бекітуі және МБК-нің қабылдауы» деген сөздермен ауыстырылсын.

8-бап

Келісімнің 8-бабы мынадай редакцияда жазылсын:

«Төрағалық ету

МБК-нің кезекті отырысын қабылдайтын Тарап МБК-нің келесі кезекті отырысына дейін ТМҰ-ның Төрағасы болып табылады.».

9-бап

Келісімнің 9-бабының екінші бөлігіндегі «бекітетін (қабылдайтын)» деген сөздер «бекітетін» деген сөзбен ауыстырылсын.

10-бап

Келісімнің 16-бабы мынадай редакцияда жазылсын:

«Байқаушылар және әріптестер

ТМҰ жанындағы байқаушы және әріптес мәртебелері мемлекеттерге, халықаралық ұйымдарға және басқа да құрылымдарға берілуі мүмкін.

Мұндай мәртебелерді ұсыну тәртібі мен рәсімдері ТМҰ-ның Рәсім ережесінде белгіленеді.».

11-бап

Келісімнің 18-бабындағы «СІМК қабылдайтын және МБК бекітетін» деген сөздер «СІМК бекітетін және МБК қабылдайтын» деген сөздермен ауыстырылсын.

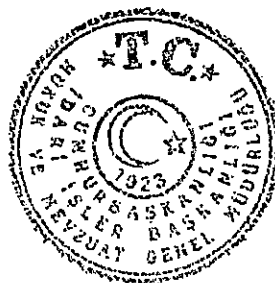
12-бап

Келісімнің 22-бабы екінші бөлігіндегі «үшінші» деген сөз «соңғы» деген сөзбен ауыстырылсын.

13-бап

1. Осы Хаттама Келісімнің ажырамас бөлігі болып табылады.

2. Осы Хаттама оның күшіне енуі үшін қажетті ішкі рәсімдердің аяқталғаны туралы соңғы жазбаша хабарламаны депозитарий алғаннан кейін отызыншы күні күшіне енеді.

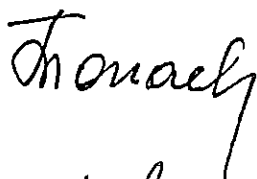
3. Түркия Республикасының Сыртқы істер министрлігі осы Хаттаманың депозитарийі болып табылады. Осы Хаттаманың төлнұсқа данасы оған қол қойған әрбір Тарапқа куәландырылған көшірмесін жіберетін депозитарийде сақталады.

2022 жылғы 11 қарашада Самарқандта әзербайжан, қазақ, қырғыз, түрік, өзбек және ағылшын тілдерінде бір төлнұсқа данада жасалды, әрі барлық мәтіндердің күші бірдей. Осы Хаттаманың мәтіндері арасында алшақтықтар болған жағдайда Тараптар ағылшын тіліндегі мәтінге жүгінетін болады.

Әзербайжан Республикасы үшін

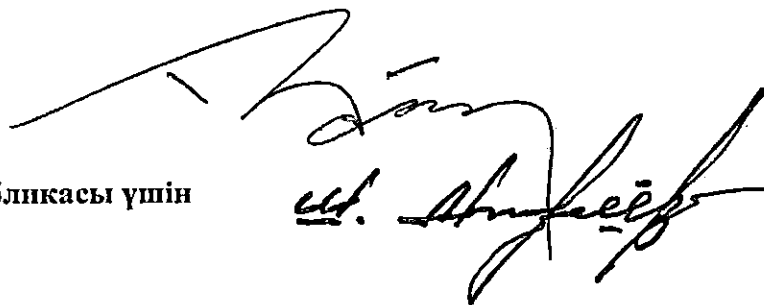
Қазақстан Республикасы үшін

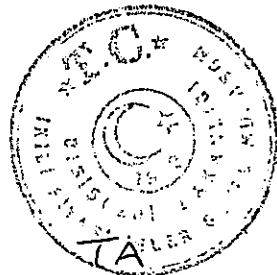
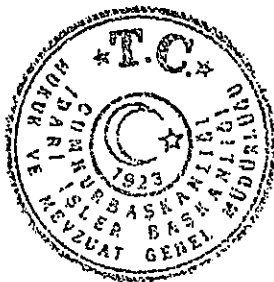
Қырғыз Республикасы үшін

Түркия Республикасы үшін

Өзбекстан Республикасы үшін

**ТҮРК ТИЛДҮҮ МАМЛЕКЕТТЕРДИН КЫЗМАТТАШУУСУНУН КЕҢЕШИН
ТҮЗҮҮ ЖӨНҮНДӨ НАХЧЫВАН МАКУЛДАШУУСУНА ӨЗГӨРТҮҮЛӨРДҮ
КИРГИЗҮҮ ТУУРАЛУУ ПРОТОКОЛ**

Азербайжан Республикасы, Казакстан Республикасы, Кыргыз Республикасы, Түркия Республикасы жана Өзбекстан Республикасы, мындан ары “Тараптар” деп аталып,

Нахчыван шаарында түзүлгөн, мындан ары “Макулдашуу” деп аталуучу Түрк тилдүү мамлекеттердин кызматташуусунун Кеңешин түзүү жөнүндө Нахчыван Макулдашуусунун 21-беренесине таянуу менен,

Түрк мамлекеттери акыркы он жылдыкта жетишкен олуттуу саясий жана социалдык-экономикалык прогрессти баса белгилеп,

Макулдашуунун алкагында ар тараптуу көп тараптуу кызматташтыкты мындан ары тереңдетүү боюнча түрк мамлекеттеринин жалпы ниетин баса белгилеп,

Түрк тилдүү мамлекеттердин кызматташтык кеңеши түзүлгөндөн берки эң көрүнүктүү жетишкендиктерди жана институционалдык өнүгүүнү жогору баалап, Түрк дүйнөсүндө жана эл аралык форумдарда кызматташтыкты жана координацияланган иш-аракеттерди камсыз кылууда уюмдун ролун мындан ары жогорулатууга умтуларын баса белгилеп,

Мамлекет башчыларынын Кеңешинин 2021-жылдын 12-ноябрындагы “Түрк тилдүү мамлекеттердин кызматташуусунун Кеңешинин” аталышын “Түрк мамлекеттер уюму” деп өзгөртүү жөнүндө чечимин эске алуу менен,

төмөнкүлөр тууралуу макулдашышты:

1-берене

Макулдашуунун аталышы төмөнкүдөй баяндалат:

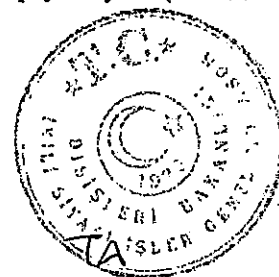
“Түрк мамлекеттер уюмун түзүү жөнүндө Нахчыван макулдашуусу”.

2-берене

Макулдашуунун 1-беренеси төмөнкү редакцияда баяндалсын:

“Түрк мамлекеттер уюму

Тараптар ушуну менен эл аралык уюмду – “Түрк мамлекеттер уюмун” (мындан ары – “ТМУ”) түзүшөт.”

3-берене

Макулдашуунун бүткүл тексти боюнча "ТТМУ" аббревиатурасы "ТМУ" аббревиатурасына алмаштырылсын.

4-берене

Макулдашуунун бүткүл тексти боюнча "Түрк тилдүү мамлекеттер" деген сөздөр "Түрк мамлекеттери" деген сөздөр менен алмаштырылсын.

5-берене

Макулдашуунун 4-беренеси төмөнкү редакцияда баяндалсын:

"ТМУнун тектеш жана туунду уюмдары

Түрк мамлекеттеринин Парламенттик ассамблеясы (ТүркПА) Түрк мамлекеттеринин парламенттеринин ортосундагы кызматташтыкты тереңдетүү боюнча 2008-жылдын 21-ноябрындагы Стамбул келишимине ылайык, ТМУнун тиешелүү уюму катары иш алып барат.

ТҮРКСОЙ тектеш уюм катары, ал эми Түрк Академиясы менен Түрк маданияты жана мурасы фонду ТМУнун туунду уюмдары катары өз ыйгарым укуктарынын чегинде маданий, илимий жана билим берүү, ошондой эле түрк маданиятын жана мурасын, түрк дүйнөсүнүн жалпы баалуулуктарын жайылтуу жана популяризациялоо тармагында кызматташууну жүзөгө ашырат.

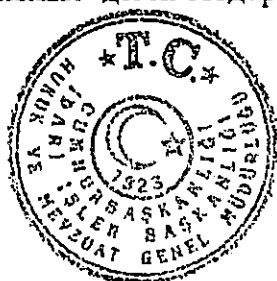
Тараптар ушул Макулдашуунун милдеттерин жана максаттарын ишке ашыруу үчүн башка уюмдарды жана мекемелерди түзө алышат."

6-берене

Макулдашуунун 5-беренесинин үчүнчү абзацындагы жана 6-беренесинин төртүнчү абзацындагы "кезексиз" деген сөздөн кийин "жана формалдуу эмес" деген сөздөрү менен толукталсын жана "жыйын" деген сөз "жыйындар" деген сөз менен алмаштырылсын.

7-берене

Макулдашуунун 7-беренесинин экинчи абзацындагы "ТИМК тарабынан кабыл алынышы жана МБК тарабынан бекитилиши" деген сөздөр "ТИМК тарабынан бекитилиши жана МБК тарабынан кабыл алынышы" деген сөздөргө алмаштырылсын.

8-берене

Макулдашуунун 8-беренеси төмөнкү редакцияда баяндалсын:

“Торагалык

МБКнын кезектеги жыйынын өткөрүүчү тарап МБКнын кийинки кезектеги жыйынына чейин ТМУнун төрагасы болуп саналат.”

9-берене

Макулдашуунун 9-беренесинин экинчи абзацындагы “кабыл алынган” деген сөздөр “бекитилген” деген сөз менен алмаштырылсын.

10-берене

Макулдашуунун 16-беренеси төмөнкү редакцияда баяндалсын:

“Байкоочулар жана өнөктөштөр

ТМУнун алкагында байкоочу жана өнөктөш статусу мамлекеттерге, эл аралык уюмдарга жана башка түзүлмөлөргө берилиши мүмкүн.

Мындай статустарды берүү тартиби жана жол-жобосу ТМУнун Регламентинде белгиленет”.

11-берене

Макулдашуунун 18-беренесиндеги “ТИМК тарабынан кабыл алынган жана МБК тарабынан бекитилген” деген сөздөр “ТИМК тарабынан бекитилген жана МБК тарабынан кабыл алынган” деген сөздөргө алмаштырылсын.

12-берене

Макулдашуунун 22-беренесинин экинчи абзацындагы “үчүнчү” деген сөз “акыркы” деген сөз менен алмаштырылсын.

13-берене

1. Бул Протокол Макулдашуунун ажырагыс бөлүгү болуп саналат.

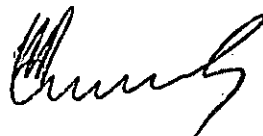
2. Бул Протокол анын күчүнө кириши үчүн зарыл болгон мамлекеттик жол-жоболор аяктагандыгы жөнүндө депозитарий акыркы жазуу жүзүндөгү билдирүүнү алгандан кийин отузунчу күнү күчүнө кирет.

3. Бул Протоколдун депозитарийи Түркия Республикасынын Тышкы иштер министрлиги болуп саналат. Бул Протоколдун түп нускасы Депозитарийде сакталат, ал ар бир кол койгон тарапка расмий көчүрмөсүн жөнөтөт.

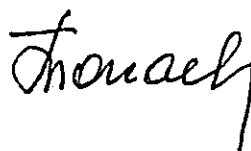

Самарканд шаарында 2022-жылдын 11-ноябрында бир түп нускада азербайжан, казак, кыргыз, түрк, өзбек жана англис тилдеринде түзүлдү, мында бардык тексттер бирдей күчкө ээ. Ушул Протоколдун тексттеринде айырмачылыктар келип чыккан учурда, тараптар англис тилиндеги текстке кайрылышат.

Азербайжан Республикасы үчүн

Казакстан Республикасы үчүн

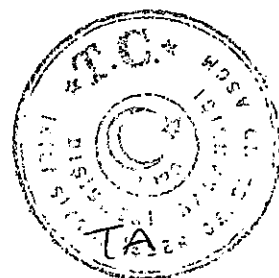
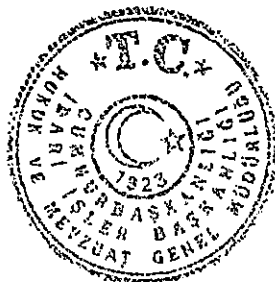
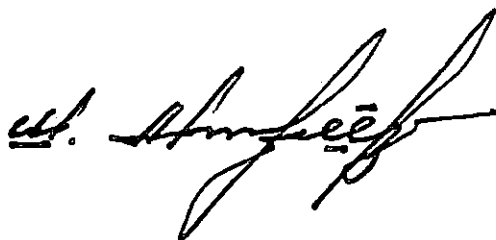
Кыргыз Республикасы үчүн

Түркия Республикасы үчүн

Өзбекстан Республикасы үчүн

**ТУРКИЙ ТИЛЛИ ДАВЛАТЛАР ҲАМКОРЛИК КЕНГАШИНИ ТУЗИШ
ТЎҒРИСИДАГИ НАХИЧЕВАН БИТИМИГА
ЎЗГАРТИРИШ ВА ҚЎШИМЧАЛАР КИРИТИШ ҲАҚИДА
БАЁННОМА**

Озарбайжон Республикаси, Қозоғистон Республикаси, Қирғизистон Республикаси, Туркия Республикаси, Ўзбекистон Республикаси, кейинги ўринларда “Томонлар” деб аталувчи,

2009 йил 3 октябрда Нахичеван шаҳрида имзоланган Туркий тилли давлатлар ҳамкорлик Кенгашини тузиш тўғрисидаги Нахичеван Битимининг, кейинги ўринларда “Битим” деб аталувчи, 21-моддасига мувофиқ,

Туркий давлатлар сўнгги ўн йилликларда эришган муҳим сиёсий ва ижтимоий-иқтисодий тараққиётни таъкидлаб,

Туркий дунёдаги муносабатлар тараққиёти ва туркий давлатларнинг Битим доирасидаги ҳар томонлама кўп томонлама ҳамкорликни янада чуқурлаштириш бўйича умумий иродасини эътироф этиб,

Туркий тилли давлатлар ҳамкорлик Кенгаши тузилганидан буён эришилган муҳим ютуқлар ва институционал ривожланишни юқори баҳолаб ҳамда туркий дунёда ва халқаро форумларда ҳамкорлик ва мувофиқлашган ҳаракатни таъминлашда ташкилотнинг ролини янада оширишга бўлган интилишни таъкидлаб,

Давлат раҳбарлари кенгашининг 2021 йил 12 ноябрда қабул қилган “Туркий тилли давлатлар ҳамкорлик Кенгаши” номини “Туркий давлатлар ташкилоти” номига ўзгартириш тўғрисида қарорини инобатга олиб,

қуйидагилар тўғрисида келишиб олдилар:

1-модда

Битим номи қуйидагича баён этилсин:

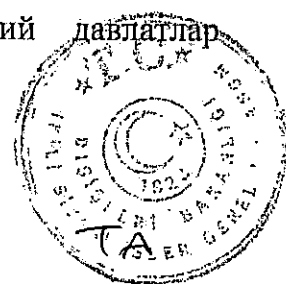
“Туркий давлатлар ташкилотини тузиш тўғрисида Нахичеван Битими”.

2-модда

Битимнинг 1-моддаси қуйидагича баён этилсин:

“Туркий давлатлар ташкилоти

Томонлар ушбу билан халқаро ташкилот - “Туркий давлатлар ташкилоти”ни тузадилар (кейинги ўринларда “ТДТ” деб аталади).

3-модда

Битимнинг бутун матнида “ТТДХК” қисқартмаси “ТДТ” қисқартмаси билан алмаштирилсин.

4-модда

Битимнинг бутун матнида “Туркий тилли давлатлар” сўзлари “Туркий давлатлар” сўзлари билан алмаштирилсин.

5-модда

Битимнинг 4-моддаси қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

“ТДТ билан боғлиқ ва аффилланган ташкилотлар

Туркий тилли давлатлар Парламент Ассамблеяси (TURKPA), ТДТ билан боғлиқ ташкилот сифатида 2008 йил 21 ноябрдаги Истанбул Битимига мувофиқ, Туркий давлатлар парламентлари ўртасидаги ҳамкорликни чуқурлаштириш мақсадида фаолият юритади.

TURKSOY боғлиқ, Туркий академия ҳамда Туркий маданият ва мерос жамғармаси аффилланган ташкилот сифатида ўз ваколати доирасида маданият, фан ва таълим соҳасидаги ҳамкорликни ривожлантирадилар, туркий дунёнинг умумий қадриятларини тарқатадилар ва оммалаштирадилар, шунингдек, туркий маданият ва меросни муҳофаза қиладилар ҳамда тарғиб қиладилар.

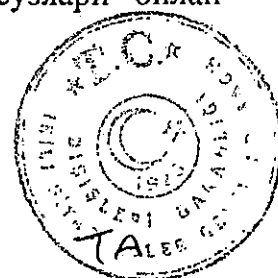
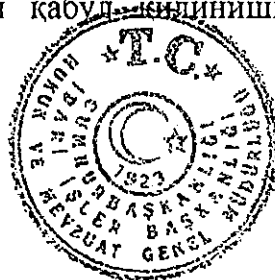
Томонлар мазкур Битимнинг мақсад ва вазифаларини амалга ошириш учун бошқа ташкилот ва институтларни тузишлари мумкин”.

6-модда

Битимнинг 5-моддаси учинчи хатбошисидаги ва 6-моддаси тўртинчи хатбошисидаги “навбатдан ташқари” сўзларидан кейин “ва норасмий” сўзлари қўшилсин ҳамда “йиғилиш” сўзи “йиғилишлар” сўзи билан алмаштирилсин.

7-модда

Битимнинг 7-моддаси иккинчи хатбошисидаги “ТИВК томонидан қабул қилинишидан ва ДРК томонидан маъқулланишидан” сўзлари “ТИВК томонидан маъқулланишидан ва ДРК томонидан қабул қилинишидан” сўзлари билан алмаштирилсин.

8-модда

Битимнинг 8-моддаси қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

“Раислик

ДРКнинг навбатдаги мажлисига мезбонлик қилувчи Томон ТДТнинг кейинги навбатдаги мажлисига қадар ТДТ раиси ҳисобланади.”

9-модда

Битимнинг 9-моддаси иккинчи хатбошисидаги “қабул қилинган” сўзлари “маъқулланган” сўзи билан алмаштирилсин.

10-модда

Битимнинг 16-моддаси қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

“Кузатувчилар ва шериклар

ТДТда кузатувчи ва шериклик мақоми давлатлар, халқаро ташкилотлар ва бошқа ҳамжамятларга тақдим этилиши мумкин.

Бундай мақомларни тақдим этиш тартиби ва таомили ТДТ Тартиб-қоидалари билан белгиланади”.

11-модда

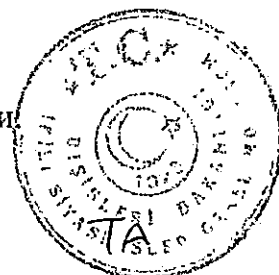
Битимнинг 18-моддасидаги “ТИВК томонидан қабул қилинишидан ва ДРК томонидан маъқулланишидан” сўзлари “ТИВК томонидан маъқулланишидан ва ДРК томонидан қабул қилинишидан” сўзлари билан алмаштирилсин.

12-модда

Битимнинг 22-моддаси иккинчи хатбошисидаги “учинчи” сўзи “сўнгги” сўзи билан алмаштирилсин.

13-модда

1. Ушбу Баённома Битимнинг ажралмас қисми ҳисобланади.

2. Ушбу Баённома унинг кучга кириши зарур бўлган давлат ички тартиб-таомиллари амалга оширганлиги тўғрисида депозитарийга сўнгги ёзма хабарнома юборилганидан ўттиз кун ўтгач кучга киради.

3. Ушбу Баённома депозитарийси Туркия Республикаси ҳисобланади. Ушбу Баённома асл нусхаси ҳар бир имзоловчиларга тасдиқланган кўчирма нусхасини юборадиган депозитарийда сақланади.

Самарқанд шаҳрида 2022 йил 11 ноябрда бир асл нусхада, озарбайжон, қозоқ, қирғиз, турк, ўзбек ва инглиз тилларида тузилди, бунда барча матнлар тенг аутентикдир. Ушбу Баённома матнлари ўртасида келишмовчиликлар юзага келган тақдирда, Томонлар инглиз тилидаги матнга мурожаат қиладилар.

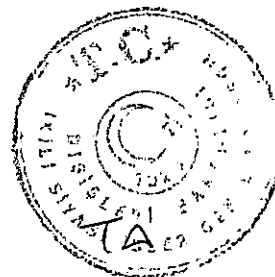
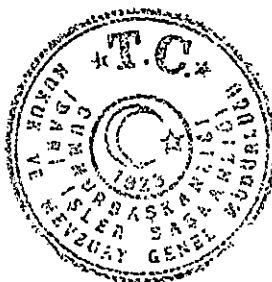
Озарбайжон Республикаси номидан

Қозоғистон Республикаси номидан

Қирғизистон Республикаси номидан

Туркия Республикаси номидан

Ўзбекистон Республикаси номидан

PROTOCOL
ON AMENDMENTS TO THE NAKHCHIVAN AGREEMENT ON THE
ESTABLISHMENT OF THE COOPERATION COUNCIL OF
TURKIC SPEAKING STATES

The Republic of Azerbaijan, the Republic of Kazakhstan, the Kyrgyz Republic, the Republic of Türkiye and the Republic of Uzbekistan, hereinafter referred to as the "Parties",

Referring to Article 21 of the Nakhchivan Agreement on the establishment of the Cooperation Council of Turkic Speaking States done at Nakhchivan on 3rd October 2009, hereinafter referred to as the "Agreement",

Underlining the significant political and socio-economic progress that the Turkic States have achieved during the last decades,

Emphasizing the evolution of relations in the Turkic World and the common will of the Turkic States for further deepening comprehensive multilateral cooperation under the Agreement,

Commending the remarkable achievements made by the Cooperation Council of Turkic Speaking States and the institutional development since its establishment and underlining their commitment to enhance further the organization's role in ensuring cooperative and coordinated action in the Turkic World and in international fora,

Taking into account the Decision of the Council of Heads of State on changing the name of the "Cooperation Council of Turkic Speaking States" to the "Organization of Turkic States" of 12 November 2021,

have agreed as follows:

Article 1

The name of the Agreement shall read as follows:

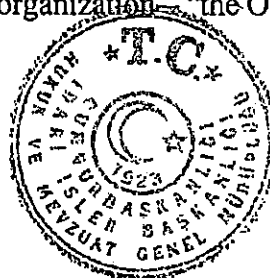
"Nakhchivan Agreement on the Establishment of the Organization of Turkic States."

Article 2

Article 1 of the Agreement shall read as follows:

"Organization of Turkic States

The Parties hereby establish an international organization — "the Organization of Turkic States" (hereinafter referred to as the "OTS")."

Article 3

The "CCTS" abbreviation shall be replaced with the "OTS" abbreviation in the whole text of the Agreement.

Article 4

The words "Turkic Speaking States" shall be replaced with the words "Turkic States" in the whole text of the Agreement.

Article 5

Article 4 of the Agreement shall be replaced to read as follows:

"Related and affiliated organizations of the OTS

The Parliamentary Assembly of the Turkic States (TURKPA), as the related organization of the OTS functions pursuant to the Istanbul Agreement of 21 November 2008 to deepen the cooperation amongst the parliaments of the Turkic States.

TURKSOY as the related, and Turkic Academy and Turkic Culture and Heritage Foundation as the affiliated organizations of the OTS carry out, within their mandates cultural, scientific and educational cooperation, disseminate and popularize the common values of the Turkic World as well as protect and promote the Turkic culture and heritage.

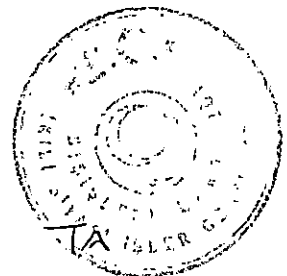
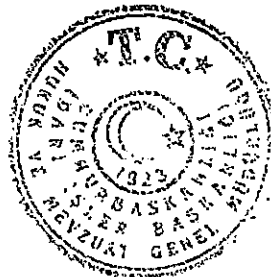
The Parties may establish other organizations and institutions for implementation of tasks and purposes of the present Agreement".

Article 6

The words "and Informal" shall be added after the word "Extraordinary" and the word "meeting" shall be replaced with the word "meetings" in the third paragraph of Article 5 and in the fourth paragraph of Article 6 of the Agreement.

Article 7

The words "adoption by the CFM and approval by the CHS" shall be replaced with the words "approval by the CFM and adoption by the CHS" in the second paragraph of Article 7 of the Agreement.

Article 8

Article 8 of the Agreement shall read as follows:

"Chairpersonship

The Party hosting the regular meeting of the CHS shall be the OTS Chairperson until the next regular meeting of the CHS."

Article 9

The words "adopted (accepted)" shall be replaced with the word "approved" in the second paragraph of Article 9 of the Agreement.

Article 10

Article 16 of the Agreement shall read as follows:

"Observers and Partners

The observer and partner statuses within the OTS may be granted to the states, international organizations and other entities.

The order and procedure for granting such statuses shall be established by the Rules of Procedure of the OTS".

Article 11

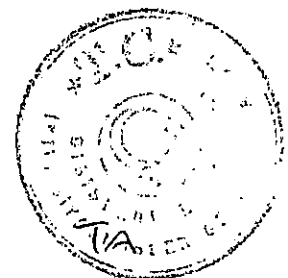
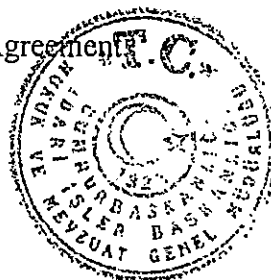
The words "adopted by the CFM and approved by the CHS" shall be replaced with the words "approved by the CFM and adopted by the CHS" in Article 18 of the Agreement.

Article 12

The word "third" shall be replaced with the word "last" in the second paragraph of Article 22 of the Agreement.

Article 13

1. This Protocol is an integral part of the Agreement.

2. This Protocol shall enter into force on the thirtieth day after the receipt of the last written notification by the depositary on the completion of domestic procedures required for its entry into force.

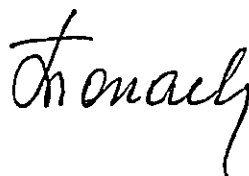
3. The depositary of this Protocol is the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Türkiye. The original copy of this Protocol shall be kept by the Depositary, which shall send to each signatory a certified copy.

Done at Samarkand, on the 11th day of November 2022 in a single original copy in the Azerbaijani, Kazakh, Kyrgyz, Turkish, Uzbek and English languages, all texts being equally authentic. In case of divergence between the texts of this Protocol, the Parties shall refer to the English text.

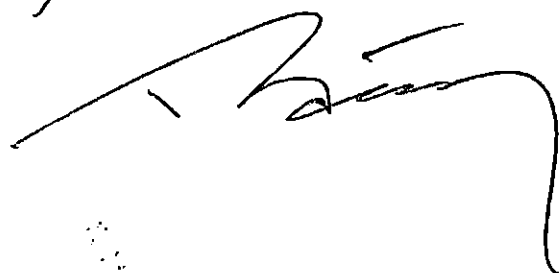
For the Republic of Azerbaijan

For the Republic of Kazakhstan

For the Kyrgyz Republic

For the Republic of Türkiye

For the Republic of Uzbekistan

